

Ελληνιστική Τέχνη

Επιμέλεια παρουσίασης

Μαρία Στάμου

για το Μουσικό Σχολείο Χανίων

- ✓ Τι σημαίνει ο όρος Ελληνιστικός;
- ✓ Ποια θεωρείται “Ελληνιστική περίοδος”;
- ✓ Τι ρόλο έπαιξε ο Μ. Αλέξανδρος ως πολιτική προσωπικότητα στην εξάπλωση του ελληνικού πνεύματος στις χώρες της Ανατολής;
- ✓ Γιατί οι διάδοχοι του Μ. Αλεξάνδρου υποστηρίζουν οικονομικά και προωθούν τα γράμματα και τις τέχνες;
- ✓ Πώς μπλέκεται η «πολιτική» & η «αισθητική» στην Ελληνιστική Τέχνη;
- ✓ Τι μιμείται η «κλασικίζουσα» νοοτροπία της Ελληνιστικής Τέχνης;

- Ελληνιστικός είναι αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στη χρονική περίοδο από το θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου (323 π.Χ.) ως την ολοκληρωτική κατάκτηση της Μεσογείου από τους Ρωμαίους (31 π.Χ.), κατά την οποία ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός διαδόθηκε στους λαούς που κατέκτησε ο Μακεδόνας βασιλιάς.
- Οι κατακτήσεις του Μ. Αλεξάνδρου βοήθησαν στην εξάπλωση του ελληνικού πνεύματος στην Αίγυπτο και στις ασιατικές χώρες όπου ιδρύονται αξιόλογα πνευματικά κέντρα.
- Μεγάλοι χορηγοί οι μακεδόνες βασιλιάδες της ελληνιστικής εποχής, οι οποίοι επιθυμούν μέσω των έργων τέχνης να προβάλλουν την ηγεμονική εξουσία τους και έτσι είναι δύσκολο να διαπιστωθεί για την ελληνιστική τέχνη σε ποιο βαθμό τα κίνητρα ήταν πολιτικά και σε ποιο βαθμό καθαρά αισθητικά, εφόσον στην εξέλιξη της τέχνης έπαιξαν ρόλο και μη καλλιτεχνικοί παράγοντες.
- Η “κλασικίζουσα” τεχνοτροπία και τάση της Ελληνιστικής τέχνης μιμείται την τεχνοτροπία του 5ου και του 4ου αιώνα.

Η Ελληνιστική Τέχνη.....

Θέλησε να εκφράσει τον άνθρωπο και την καθημερινή ζωή. Τα κτίρια που κατασκευάστηκαν ήταν **τεράστια & μεγαλόπρεπα**. Έργα αυτής της εποχής ήταν και τα 3 από τα 7 θαύματα του αρχαίου κόσμου:

- *Ο Φάρος της Αλεξάνδρειας είχε ύψος 150 μέτρα, ήταν ορατός στα 54 χλμ και ήταν έργο Έλληνα αρχιτέκτονα. ...*

Ο Κολοσσός της Ρόδου ήταν ένα τεράστιο σε διαστάσεις άγαλμα το οποίο απεικόνιζε τον θεό Ήλιο.

Ο βωμός του Δία Σωτήρα στην Πέργαμο της Μ. Ασίας (Μουσείο Βερολίνου)

Κατά την Ελληνιστική εποχή.....

.....η πλαστική (γλυπτική) με τα έργα της εξωτερίκευσε τον ψυχικό κόσμο του ανθρώπου της εποχής. Οι καλλιτέχνες μέσω έντονων *κινήσεων & εκφράσεων* που αποτύπωναν στα πρόσωπα των γλυπτών μορφών προσπάθησαν να απεικονίσουν την αγωνία, τον πόνο & γενικότερα το πάθος των ανθρώπων των ταραγμένων εκείνων χρόνων.

Αριστουργήματα της Ελληνιστικής γλυπτικής θεωρούνται.....

Η Αφροδίτη της Ρόδου
Αρχ. Μουσείο Ρόδου

Η Αφροδίτη της Μήλου
Μουσείο Λούβρου

Ο Ερμής του Πραξιτέλη
Αρχ. Μουσείο Ολυμπίας

Η Νίκη της Σαμοθράκης Μουσείο Λούβρου

Ο Απόλλων του Μπελβεντέρε
Μουσείο Βατικανού

Οι μεγάλοι ηγεμόνες, αλλά και οι άρχοντες του πλούτου, στολίζουν τα σπίτια τους με γλυπτά έργα, που τις περισσότερες φορές απεικονίζουν τους ίδιους. Από την άλλη, η θεοποίηση των ηγεμόνων – χαρακτηριστικό δείγμα της ανατολικής επίδρασης – προωθεί την τέχνη της προσωπογραφίας, που γι' αυτό το λόγο τείνει να χαρακτηριστεί κατάκτηση της ελληνιστικής τέχνης.

Δημήτριος ο Α΄

Ευθύδημος ο Α΄

Ο «Ηγεμόνας του Μουσείου των Θερμών»,
Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Ρώμης

Και στις προσωπογραφίες της ελληνιστικής περιόδου επιχειρείται η απεικόνιση τόσο των φυσιογνωμικών όσο και των ψυχολογικών στοιχείων της προσωπικότητας των εικονιζόμενων.

Προβάλλεται επίσης και ο κοινωνικός και πολιτικός ρόλος τους. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι αγάλματα των ηγεμόνων, για λόγους εντυπωσιασμού, στήνονται σε περίοπτες θέσεις μέσα στις πόλεις των ελληνιστικών βασιλείων.

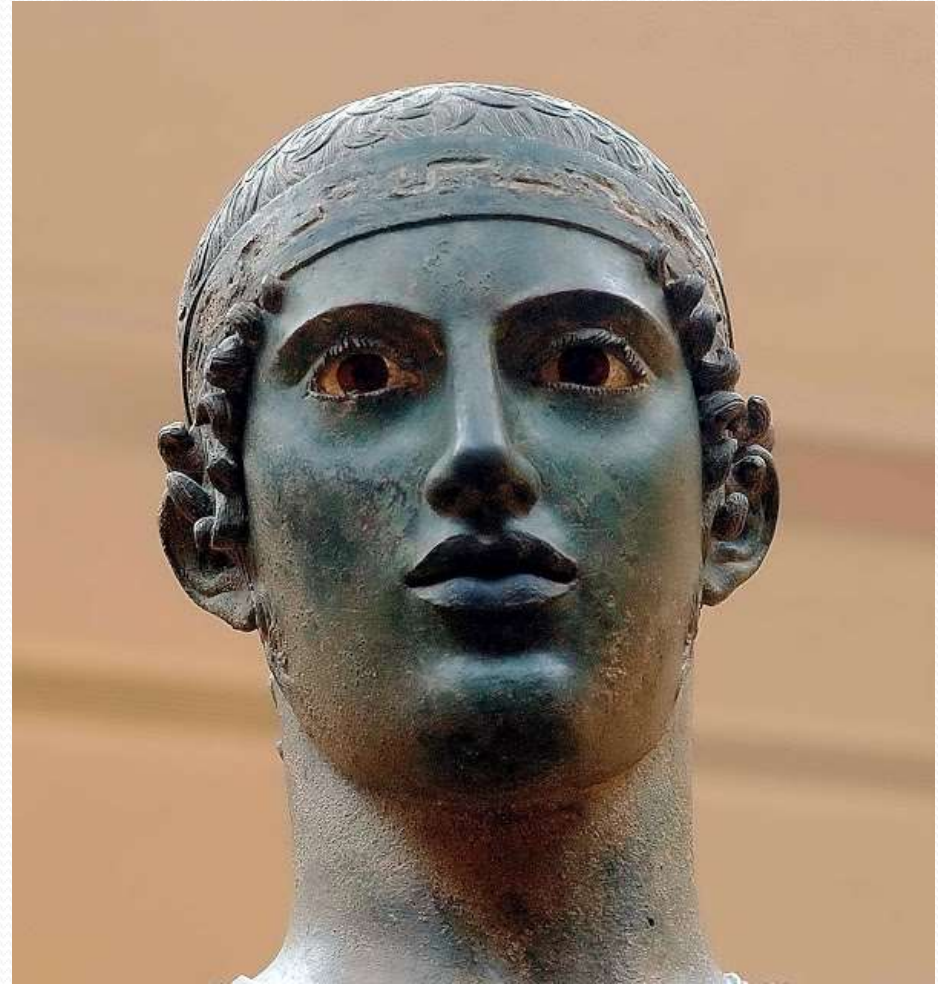
Έτσι, λοιπόν εμφανίζεται η νέα τάση της “προσωπογραφίας”, με απόδοση των ατομικών φυσιογνωμικών χαρακτηριστικών. Το άτομο αναγνωρίζεται στην εποχή αυτή ως ξεχωριστή προσωπικότητα και αποδίδεται ρεαλιστικά, δηλαδή όπως είναι στην καθημερινότητα και πραγματικότητα και αυτό είναι η τεχνοτροπία του “κοινωνικού ρεαλισμού”.

Η Ελληνιστική Τέχνη καλλιέργησε ιδιαίτερα την προσωπογραφία. Βασικός στόχος των προσωπογράφων είναι η απόδοση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών ενός συγκεκριμένου ατόμου σε μια συγκεκριμένη στιγμή κι όχι η εξιδανικευμένη του απεικόνιση. Μπορείς να συγκρίνεις τα δυο αγάλματα όσον αφορά την τεχνοτροπία;

Ο φιλόσοφος των Αντικυθήρων

Ο Ηνίοχος των Δελφών

Τι σημαίνει κατά τη γνώμη σας «κοινωνικός ρεαλισμός»
και πώς αποτυπώνεται στα παρακάτω έργα;

Μεθυσμένη γριά

Γριά με καλάθι

****Οι καλλιτέχνες συγκινούνται και από την ασχήμια και τα γηρατειά. Αντλούν τα θέματά τους από την ίδια τη ζωή... Αποδίδουν πλέον το χώρο με τις τρεις διαστάσεις του.**

Τα ιδεώδη της εποχής όμως σιγά-σιγά αλλάζουν. Η παραδοσιακή αντίληψη για την ομορφιά μεταβάλλεται. Τους ερασιτέχνες ευγενικής καταγωγής αθλητές στους αγώνες διαδέχονται σε μεγάλο βαθμό οι επαγγελματίες αθλητές και παύει να αποτελεί αποκλειστικό ιδεώδες ο νεαρός αθλητής με τα ωραία άκρα. Αναγνωρίζεται για πρώτη φορά καθαρά ως δυνατή μια αντίθεση μεταξύ της αδυναμίας του σώματος και της δύναμης της ψυχής. Κάτι τέτοιο φαίνεται στον ανδριάντα του ρήτορα Δημοσθένη με το εύθραυστο και αδύναμο σώμα, αλλά με πρόσωπο αυστηρό και με αποφασιστική έκφραση.

Ο ανδριάντας χαρακτηρίζονταν από ρεαλισμό και ζωντάνια. Είναι ντυμένος με απλό μανδύα. Το πρόσωπο ήταν τόσο λεπτομερώς αποδοσμένο που έμοιαζε να αντικατοπτρίζει τον χαρακτήρα του ρήτορα. Η επιδερμίδα του προσώπου ήταν ρυτιδιασμένη. Τα δασιά φρύδια εξείχαν του προσώπου και ήταν συγκεντρωμένα στη μέση με βλοσυρό βλέμμα. Στο κούτελο δεν είχε καμιά λεία επιφάνεια, παρά μόνο ρυτίδες. Η κόμη και τη κοντή γενειάδα πλαισιώνουν το πρόσωπο.

Ανδριάντας του ρήτορα Δημοσθένη του γλύπτη Πολυεύκτου. Ρωμαϊκό αντίγραφο, Βατικανό.

Μεγάλοι γλύπτες της εποχής ο Λύσιππος & ο Πραξιτέλης

Ο Αποξυόμενος του
Λυσίππου

Η Αφροδίτη της Κνίδου,
Πραξιτέλης

Ο Λύσιππος και ο Πραξιτέλης που δημιουργούν αυτή την εποχή (4ος αι. π.Χ., πρώτος αιώνας της ελληνιστικής τέχνης) επηρεάζουν με την τέχνη τους και συντελούν στην ανάπτυξη του ρεαλισμού. Ο Λύσιππος φημιζόταν για τη ζωντάνια των έργων του και με τα δικά του έργα τέθηκε για πρώτη φορά το ζήτημα της σχέσης του έργου με το μοντέλο, επομένως το ζήτημα του ρεαλισμού.

Την ίδια εποχή αναπτύσσεται το σύμπλεγμα γλυπτών με δύο ή περισσότερες ολόγλυφες μορφές, όπως τα παρακάτω:

Ο Λαοκόων & οι γιοί του, Βατικανό

Στο γλυπτικό αυτό σύμπλεγμα εκτός από το εκφραστικότατο πλάσιμο των μυώνων και όγκων, παρατηρούμε την πολύπλοκη κίνηση και τη δραματική ένταση της σκηνής με μια θεατρικότητα και μια αγωνία στα πρόσωπα και έντονο πάθος, στοιχεία που δεν συνηθίζονται στα κλασικά έργα. Τα χαρακτηριστικά αυτά, που τα συναντούμε και σε πολλά άλλα γλυπτά της εποχής, καθορίζουν μια νέα εξέλιξη της τέχνης και μια άλλη τεχνοτροπία που ονομάζουμε “ελληνιστικό μπαρόκ” .

Άλλα γλυπτά στο στυλ του ελληνοιστικού μπαρόκ

Γαλάτης αυτοκτονεί, αφού σκότωσε τη γυναίκα του, για να μη συλληφθούν μετά την ήττα.

Ο Μενέλαος μεταφέρει το νεκρό Πάτροκλο, ρωμαϊκό αντίγραφο του Ελληνικού πρωτοτύπου του 3ου αι. π.Χ. από την Πέργαμο.

Η σχέση των γλυπτών με τον περιβάλλοντα χώρο γίνεται στενότερη, ώστε να δημιουργείται στο θεατή η εντύπωση πως κινούνται ελεύθερα μέσα σ' αυτόν.

Στο Ελληνιστικό μπαρόκ κατατάσσονται τα περίφημα γλυπτά συμπλέγματα από το βωμό του Δία στην Πέργαμο της Μ. Ασίας. Στη ζωφόρο παρουσιάζεται η "Γιγαντομαχία" με σκηνές γεμάτες δραματικές εντάσεις, έντονη δράση, αγωνία, ορμητικές κινήσεις και έντονο συναισθηματισμό.

Το ελληνιστικό "ροκοκό"

Ένα άλλο στυλ της
γλυπτικής αποτελούν τα
έργα με ανάλαφρα
ερωτικά, εύθυμα ή
χιουμοριστικά θέματα,
που αποτελούν το ρυθμό
(τεχνοτροπία) που
χαρακτηρίστηκε ως
ελληνιστικό "ροκοκό".

Μαρμάρινο σύμπλεγμα Αφροδίτης, Πάνα & Έρωτα,
από τη Δήλο, Κυκλάδες, Γύρω στο 100 π.Χ.

Οι κινήσεις είναι χαριτωμένες, πολλές φορές
χορευτικές και οι στάσεις πολύπλοκες...
Αγάλματα ερωτικής και παιχνιδιάρικης διάθεσης.

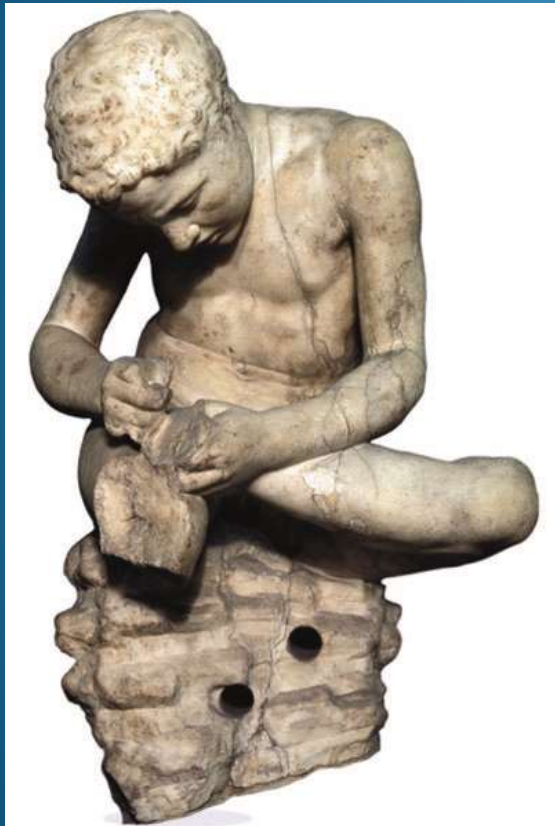

«Έρως και Ψυχή». Μαρμάρινο ρωμαϊκό
αντίγραφο από ελληνιστικό πρωτότυπο του
2ου αι. π.Χ.

«Ο νάνος που χορεύει». Μαρμάρινο
ειδώλιο από την Αλεξάνδρεια, περ. 330-
150 π.Χ.

Αγάλματα με παιδιά ως θέμα κατατάσσονται στο **ροκοκό**, με κριτήριο την ομορφιά της παιδικής ηλικίας, την παιχνιδιάρικη διάθεση και την ανεμελιά που τα παιδιά αποπνέουν.

Παιδί βγάζει αγκάθι από το πόδι του

Βοσκόπουλο με κουταβάκι

Ελληνιστικά ψηφιδωτά και ζωγραφική

Τα ψηφιδωτά όπως είναι
γνωστά, ως ένθετες
εικόνες και σχέδια από
μικρούς πέτρινους ή
γυάλινους
χρωματιστούς κύβους
επινοήθηκαν στην
ελληνιστική εποχή.

Οικία των Προσωπείων (Διόνυσος με πάνθηρα)

Τα τελειότερα
δείγματα
ελληνιστικών
ψηφιδωτών
δαπέδων είναι
αυτά που
βρέθηκαν στην
Πέλλα της
Μακεδονίας:

Ζωγραφική Τέχνη

Για τη μαστοριά & την ελευθερία που είχαν αποκτήσει οι ζωγράφοι στο χειρισμό της έκφρασης μόνη απόδειξη για μας αποτελούν οι διακοσμητικές τοιχογραφίες & τα ψηφιδωτά που βρέθηκαν στην Πομπηία & αλλού.

Κεφαλή Φαύνου, 2^{ος} αιώνας π.Χ.
Λεπτομέρεια τοιχογραφίας από την
Ηράκλεια της Ιταλίας.
Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Νεάπολη

Τοπία: η μεγαλύτερη καινοτομία της Ελληνιστικής Τέχνης

Τοπίο, 1^{ος} αιώνας μ.Χ.

Τοιχογραφία Βίλλα Αλμπάνι, Ρώμη

που απεικονίζει μια ειδυλλιακή σκηνή: βοσκούς & κοπάδια, ταπεινούς ναούς,
απόμακρες επαύλεις & βουνά

Αναγνωρίζετε τα
δύο έργα
Τέχνης;

Σε ποια εποχή
φιλοτεχνήθηκε
το καθένα;

Θα μπορούσαν
να έχουν βγει
από το ίδιο
εργαστήρι
γλυπτικής;

Δικαιολογείστε
την απάντησή
σας.

Ποιες ήταν οι καινοτομίες που εισήγαγε η Ελληνιστική Τέχνη; Ποιες οι καινούριες τάσεις στα εικαστικά την εποχή εκείνη;

- Η Τέχνη απέκτησε κοσμικό χαρακτήρα (τεχνοτροπία του κοινωνικού ρεαλισμού)
- Αναπτύσσεται η Τέχνη του πορτραίτου-προσωπογραφίας.
- Συντελείται η κατάκτηση του χώρου. Τα γλυπτά δίνουν την εντύπωση πως κινούνται ελεύθερα μέσα σ' αυτόν. Υπάρχει η δυνατότητα δημιουργίας σύνθετων & δυναμικών παραστάσεων (συμπλέγματα γλυπτών)
- Οι τάσεις του ελληνιστικού μπαρόκ & ροκοκό.
- Τοπία: η μεγαλύτερη καινοτομία της Ελληνιστικής Τέχνης (μετατόπιση από τον άνθρωπο στη φύση).
- Τα ψηφιδωτά.